

Samordnade insatser mot psykisk ohälsa bland barn och unga

Lilla Edets kommun
Mars 2021

*Lena Brönnert
Oskar Månsson*

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	4
Avgränsning	4
Metod	4
lakttagelser och bedömningar	6
Finns en styrning som säkerställer att samverkan sker?	6
Visar styrningen en struktur för hur samverkan ska ske och att en gemensam värdegrund ska eftersträvas?	8
Säkerställer styrningen att insatser från nämnderna och från regionen samordnas?	9
Finns gemensamma rutiner för orosanmälan?	11
Orosanmälningar 2020	12
Görs en uppföljning av att samverkan fungerar, för att säkerställa att barn och unga får tillgång till stöd och insatser för att motverka/ behandla psykisk ohälsa	12
Revisionell bedömning	14

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av Lilla Edets kommuns revisorer granskat att bildningsnämnden och individnämnden säkerställer att samverkan sker för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga. Detta bedöms delvis ske. Från och med år 2021 gäller ny organisation i kommunen varvid socialnämnden och bildningsnämnden har övertagit Individnämndens respektive bildningsnämndens ansvar gällande rubricerad granskning.

Det finns en styrning på en länsövergripande nivå som säkerställer att en samverkan ska ske samt hur samverkan ska ske mellan huvudmännen. Vi bedömer att den länsövergripande styrningen säkerställer att insatserna från nämnderna och från regionen samordnas.

Dokumentet pekar på vikten av att lägga en struktur för hur den lokala samverkan ska formas. Det senare har inte tydligt framkommit i granskningen. Samverkan beskrivs som personbunden, vilket indikerar att det saknas en tydlig styrning på operativ nivå för hur samverkan ska ske.

De övergripande dokumenten påvisar en värdegrund, men det har inte framkommit att ett värdegrundsarbete sker för att nå en samsyn och ett helhetsperspektiv.

Kännedomen om de styrande dokumentens innehåll och syfte brister och har därför inte blivit det stöd för samverkan kring enskilda barn och unga på lokal nivå.

SIP (samordnad individuell plan) används som ett stöd för att nå en samordning av insatser inom socialtjänst och skola/förskola. De framkommer dock att BUP sällan deltar eller initierar möten för samordning av insatser. För att säkerställa att styrningen för samordning av huvudmännens insatser för enskilda barn och unga efterlevs bör den även följas upp.

Det finns en dokumenterad rutin för orosanmälan som är framtagen i samverkan mellan individnämnden och bildningsnämnden. Rutinen redogör för samverkan mellan skola, barnomsorg och socialtjänst vid oro för att ett barn eller en ungdom far eller riskerar att fara illa. I granskningen noteras att det finns förbättringsmöjligheter gällande de delar som handlar om återkoppling från socialtjänsten av vad som hänt efter orosanmälan. Rutinen för orosanmälan har högre ambitioner gällande återkoppling vid anmälan än vad lagen föreskriver. Då denna del förutsätter ett samtycke från den som är föremål för anmälan bör detta tydliggöras.

Trots en tydlig styrning för att en uppföljning av samverkan ska ske har det i granskningen inte kunnat påvisas att detta skett. Uppföljning är en förutsättning för ett systematiskt utvecklings- och kvalitetsarbete. Uppföljning är viktig för att säkerställa att implementering skett av den styrning som beslutats för att säkerställa att barn och ungdomar som visar tecken på psykisk ohälsa får tillgång till huvudmännens insatser samt att de samordnas.

Rekommendationer

För att säkerställa att barn och ungdomar med psykisk ohälsa får tillgång till huvudmännens insatser samt att de samordnas ges nämnderna följande rekommendationer. De rekommendationer som vid granskningen sågs som väsentliga för individnämnden riktas, med anledning av omorganisationen, till socialnämnden:

- Socialnämnden och bildningsnämnden bör säkerställa att de länsövergripande överenskommelserna och övriga länsövergripande styrande dokument för samverkan är implementerade och efterlevs.
- Socialnämnden och bildningsnämnden bör initiera att den länsövergripande styrningen följs upp.
- Socialnämnden och bildningsnämnden bör följa upp att den lokala samverkan fungerar för att säkerställa att barn och unga får tillgång till huvudmännens insatser samt att den samordnas.
- Socialnämnden bör säkerställa att rutinen för orosanmälan är i linje med lagstiftningens möjligheter gällande återkoppling.

Inledning

Bakgrund

Den psykiska ohälsan bland barn och ungdomar i Sverige ökar. Många ungdomar upplever svårigheter att hantera vardagen pga stress, sömnsvårigheter, huvudvärk, depression och ångest. Flera unga, framförallt flickor, ges antidepressiva läkemedel.

Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under goda förhållanden. Detta innebär bland annat att bedriva uppsökande arbetet och rådgivningsverksamhet för att få kännedom om barn och unga i behov av insatser, men även att utreda barns behov efter ansökan eller anmälan. Enligt skollagen har elevhälsan en roll i hälsofrämjande och förebyggande arbete för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Att samverka ska ske mellan nämnderna regleras i bland annat förvaltningslagen, skollagen och socialtjänstlagen. Socialtjänstlagen innehåller även bestämmelser om att en samordnad individuell plan ska upprättas om insatser från socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, och om den enskilde samtycker till att den upprättas.

Kommunen bör säkerställa att det finns rutiner och överenskommelser om samverkan för att insatser ska ges ur ett helhetsperspektiv, att huvudmännens olika kompetens kommer den enskilde till del och att insatser samordnas. Dessa ska även omfatta Regionen som ansvarar för insatser till målgruppen.

En fungerande samverkan kännetecknas av en tydlig ansvarsfördelning mellan de samverkande parterna, en gemensam värdegrund och att samverkan är sanktionerad av såväl den politiska som tjänstemannaledningen. Genom samverkan delas även kunskaper om hur psykisk ohälsa kan visa sig, vilket bör finnas hos den personal som möter bland annat barn och unga. Detta är viktigt för att i ett tidigt skede kunna ge insatser.

Kommunens revisorer har i sin riskbedömning sett skäl att granska att detta säkerställs i kommunen.

Syfte och revisionsfrågor

Den övergripande revisionsfrågan och syftet är att granska att bildningsnämnden och individnämnden säkerställer att samverkan sker för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga. Kontrollfrågor i granskningen:

- Finns en styrning som säkerställer att samverkan sker?
- Visar styrningen en struktur för hur samverkan ska ske och att en gemensam värdegrund ska eftersträvas?
- Säkerställer styrningen att insatser från nämnderna och från regionen samordnas?
- Finns gemensamma rutiner för orosanmälan?
- Görs en uppföljning av att samverkan fungerar, för att säkerställa att barn och unga får tillgång till stöd och insatser för att motverka/behandla psykisk ohälsa?

I granskningen kommer även att ett fokus finnas på antal anmälningar som har en grund i psykisk ohälsa hos barn och unga.

Revisionskriterier

Olika regelverk och fullmäktiges beslut utgör underlag för granskningens bedömningar. I denna granskning är dessa;

- Kommunallagen
- Socialtjänstlagen
- Skollagen

- Av fullmäktige beslutad styrning relevant för granskningen

Avgränsning

Granskningen avgränsas till det ansvar som finns inom givna nämnder för barn och unga, 0 – 16 år.

Metod

Granskningen har omfattat analys av styrande dokument i form av mål, riktlinjer och policydokument relevanta för granskningens syfte.

Intervjuer har genomförts med ledningspersonal inom socialtjänst, förskola och skola vilket omfattar även elevhälsa och individ- och familjeomsorg (IFO). Dessa har varit:

- Verksamhetschef IFO
- Enhetschef Barn och Familj
- Enhetschef för IFO:s öppenvård
- Utvecklare/ samordnare IFO
- Tre grundskolerektorer f-6
- Tre förskolerektorer, två specialpedagoger förskola och skola
- Skolkurator
- Skolsköterska

Intervjuerna har genomförts på distans där huvuddelen av intervjuerna har skett genom gruppintervjuer.

Rapporten är avstämd med de intervjuade samt kvalitetssäkrad enligt PwC:s interna rutiner.

Iakttagelser och bedömningar

Finns en styrning som säkerställer att samverkan sker?

Regioner och kommuner har enligt hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen¹ en skyldighet att sluta överenskommelser om samarbete när det gäller personer med psykisk funktionsnedsättning. Bakgrunden är att många brukare behöver insatser från både hälso- och sjukvård och socialtjänst, och ibland även från andra aktörer. När det gäller barn och unga är även samverkan med skolan i dess olika former viktig².

Iakttagelser

Länsövergripande styrning

En överenskommelse har slutits mellan Västra Götalandsregionen och länets kommuner³ gällande bland annat personer med funktionshinder (även psykiska) för att stärka samverkan mellan huvudmännen i syfte att bättre kunna tillgodose behov av vård, stöd och behandling. Insatser till enskilda ska upplevas som en välfungerande helhet och enskilda ska inte hamna mellan huvudmännens olika ansvarsområden. Innehållet ska verkställas på lokal nivå, vilket förutsätter en organiserad samverkan.

I överenskommelsen tydliggörs vilket ansvar som finns hos respektive huvudman. Kommunens ansvar är bland annat att bedriva uppsökande arbete och upplysa om sin verksamhet, utreda behov av stöd enligt SoL, LVU och LSS, tillhandahålla elevhälsa som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser utifrån elevens skolsituation. En av målgrupperna är barn och unga som har behov av insatser från både kommunen och hälso- och sjukvården med anledning av en psykisk funktionsnedsättning, sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik samt barn- och unga som är placerade på HVB-hem.

*Handlingsplan för psykisk hälsa*⁴ tar avstamp i fem nationella fokusområden för psykisk hälsa. Dessa är förebyggande och främjande arbete, tillgängliga tidiga insatser, enskildas delaktighet och rättigheter, utsatta grupper samt ledning - styrning - organisation. Enligt planen eftersträvas en gemensam struktur för arbetet på samtliga nivåer i länet där det gemensamma uppdraget är att identifiera gemensamma behov, stöd för kunskapsutveckling, samordning och utveckling. Ett antal mål anges vilka följs av indikatorer. En av dessa är att barn och unga med psykisk ohälsa ska få rätt insatser i rätt tid. Här nämns vikten av att första linjen är tillgänglig, kan identifiera problem, behandla och remittera. Ett annat är en nollvision om suicid i länet.

*Västbus - Samverkan för barn och ungas bästa*⁵ rör barn och unga upp till 20 år med psykisk/psykiatrisk och social problematik som behöver tvärprofessionell kompetens. Den visar gemensamma grundläggande värderingar, bland annat gällande verksamhets- och kostnadsansvar. Den omfattar förskola/skola, socialtjänst och primärvård. Här klargörs även att

---

¹ Hälso- och sjukvårdslagen, HSL (16 kap. 3 §), Socialtjänstlagen, SoL (5 kap. 8 a§)

² Socialstyrelsens meddelandeblad nr 1 /2010. *Överenskommelser om samarbete.*

³ Västra Götalandsregionen, Västkom: *Överenskommelse om samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland kring personer med funktionsnedsättning och personer med missbruk av alkohol och droger och spel om pengar.* Gäller från och med den 1 april 2017 till 2020-12-31. Förlängs två år i taget förutsatt att part ej säger upp avtalet.

⁴ Västra Götalandsregionen, VästKom, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa i Göteborg och Västra Götaland (NSPHiG) *Det goda livet i Västra Götaland Handlingsplan för psykisk hälsa 2018 - 2020.*

⁵ Västra Götalandsregionen, VästKom: *Västbus Samverkan för barns och ungas bästa. Västbus reviderade riktlinje 2012. Gemensamma riktlinjer för kommunerna och regionen i Västra Götaland om samverkan avseende barn och ungdom med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik.* Ersätter riktlinjer antagna av Västkoms styrelse 17 mars 2005 Regionstyrelsen 12 april 2005.

varje huvudman har ansvar för att respektive verksamheter har resurser för sina uppdrag såväl mellan huvudmännen som hos densamma. Parterna har ett ansvar för att samverka, socialtjänsten ges ett huvudansvar för att den kommer till stånd. Här nämns representanter från skola och socialtjänst samt primärvård. En delregional ledningsgrupp ansvarar gemensamt för genomförandet av samverkan. Här finns socialchef, skolchef, verksamhetschef för BUP, företrädare för primärvård och för habilitering (ev adjungerad). En komplettering av hur samarbetet ska ske kan, enligt dokumentet, ske genom lokala rutiner.

Riktlinjer har tagits fram för *samordnad individuell planering i länet*⁶. Den ska underlätta och vägleda huvudmännen för att säkerställa att enskilda får det stöd de behöver, bland annat genom att samarbetet säkerställs.

*Överenskommelse om samverkan för barn och ungas hälsa*⁷ ersätter tidigare riktlinje *Västbus - Samverkan för barns bästa*. Beslut har fattats om att denna är gällande från den 1 januari 2021, varför den vid granskningens genomförande ännu inte var implementerad. Vi vill dock nämna att överenskommelsen pekar på en lyckad skolgång som en av de viktigaste hälsofaktorerna för barn och unga. Förutsättningarna för detta ska ökas genom samverkan i hälsofrämjande och förebyggande insatser mellan samtliga parter. Skolan ges här en jämbördig ställning vid gällande upprättande av samordnad individuell planering (SIP)⁸.

Intervjuer visar att det finns vetskap om att överenskommelser på en länsövergripande nivå finns men dess innehåll är inte helt känt i verksamheterna och beskrivs inte som ett stöd i samverkan på den lokala nivån.

Intervju med ledning inom individnämnden påvisar att ett avstamp tagits för att *gå från att lägga tid på att ta fram dokument till att faktiskt göra/agera*, bland annat kring socialt arbete för att stärka den psykiska hälsan. Rutiner ses som viktigt, enligt intervjun, men en *dialog och samtal ses som det viktigaste*. Här hänvisas även till en begränsad budget och därmed begränsade personalresurser.

Lokal styrning av samverkan

I individnämndens mål och resursplan 2020⁹ är förebyggande tidiga insatser till föräldrar och barn ett prioriterat mål. Ett delområde är att förbättra den psykiska hälsan hos både barn och vuxna. Här nämns att ett samarbetsprojekt med vårdcentral och barnmorskemottagning startas som en del i ett förebygganden arbete. Ett våldspreventivt samarbete sker även med skola och ungdomsmottagning.

I bildningsnämndens mål och resursplan 2020 framgår inte något specifikt relaterat till barn- och ungdomars psykiska hälsa. Nämnden har beslutat om mål relaterat till barn och ungdomars upplevda trygghet i skolan.

Ett samverkansavtal¹⁰ har slutits mellan socialförvaltningen, bildningsförvaltningen, regionhälsa¹¹ och vårdcentraler (Capio läkarhus och Medpro klinik) om *familjecentralsliknande verksamhet*. Från regionens sida berörs även mödra- och barnhälsovården. Målgrupp är blivande föräldrar, barn 0 - 6 år och deras vårdnadshavare. Här erbjuds förutom öppen förskola, social rådgivning, barnhälsovård och barnmorskemottagning. Målet är att förebygga ohälsa, stärka föräldrarollen och höja kvalitet genom samverkan mellan olika kompetenser.

---

⁶ VästKom, Västra Götalandsregionen: *Riktlinjer för samordnad individuell plan för kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2020 - 2023*.

⁷ En överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen.

⁸ Att en *Samordnad Individuell Plan* ska upprättas då insatser behövs från både hälso- och sjukvård och socialtjänst regleras i HSL 16 kap 4 § och SoL 2 kap 7 §.

⁹ Lilla Edets kommun: *Individnämnden Nämndens Mål och Resursplan 2020*. Dnr: IN2019/105

¹⁰ Samverkansavtal *Familjecentralsliknande arbetssätt* i Lilla Edet kommun 2020 - 2022.

¹¹ Barnmorskemottagning samt psykologienheten för mödra- och barnhälsovård

I kommunen har det upprättats en rutin för *samverkan mellan socialtjänstens öppenvård och elevhälsan*, daterad 2020-05-10. Av rutinen framgår att målet är att etablera en god och förebyggande samverkan mellan skola/elevhälsan och socialtjänsten samt att nå föräldrar med information om vilken hjälp som finns att få. Rutinen redogör i korthet för vad elevhälsan/ rektor skall göra när de identifierat ett behov hos en familj om föräldrastöd och eller föräldrautbildning.

Överenskommelse¹² om samverkan gällande stöd och gruppverksamhet för barn och ungdomar som har eller har haft en nära anhörig med missbruksproblematik och/ eller psykisk ohälsa finns framtagen mellan kommunen och Lilla Edets pastorat. Verksamheten benämns som *Musslan*. Syftet med samverkan är att förebygga bland annat psykisk ohälsa samt att genom ett större kontaktnät bidra till att det blir lättare att fånga upp barn i riskzonen. Överenskommelsen gäller under år 2020.

Bedömning

Vi bedömer kontrollfrågan som **delvis uppfylld**.

Det finns en styrning på en länsövergripande nivå som säkerställer att en samverkan ska ske.

Granskningen visar att kännedomen om de styrande dokumentens innehåll och syfte brister och har därför inte blivit det stöd för samverkan kring enskilda barn och unga på lokal nivå.

Visar styrningen en struktur för hur samverkan ska ske och att en gemensam värdegrund ska eftersträvas?

lakttagelser

Överenskommelsen gällande samarbete kring *personer med funktionsnedsättning och personer med missbruk av alkohol och droger och spel om pengar m m* påvisar att en organiserad samverkan ska struktureras för att nå dess syften.

Västbus - Samverkan för barns och ungas bästa inleds med gemensamma grundläggande värderingar. Här nämns att varje verksamhet ska utföra sitt uppdrag med barnets bästa för ögon, att barn ska ges möjlighet att uttrycka sin mening och få den respekterad, att underlättande och hindrande faktorer alltid ska beaktas, att barnets intresse aldrig får åsidosättas pga av huvudmännens olika verksamhets- och kostnadsansvar, att huvudmännen har ett gemensamt ansvar för att barnets behov av utredning och behandling ska fullföljas utan dröjsmål.

Samverkansdokumentet visar hur samverkan ska ske kring det enskilda barnet. Här nämns SIP då barnet har behov av insatser från flera huvudmän samt nätverksmöten. En utförlig beskrivning ges av hur SIP initieras och upprättas. En lokal Västbusgrupp ska forma struktur och rutiner för samverkan utifrån lokala förutsättningar. Dokumentet visar även en bild av hur de lokala Västbusgrupperna ska agera vid avvikelser eller vid oenighet.

Det har inte framkommit att en lokal *Västbusgrupp* format struktur och rutiner för samverkan.

Handlingsplan för psykisk hälsa visar organisation av samverkan enligt en skiss.

Individnämnden

*IFO:s verksamhetsplan för 2020*¹³ beskriver samverkan som en *kritisk kvalitetsfaktor för att säkerställa att medborgarna får rätt insats av rätt instans i rätt tid*. En brist på samverkan beskrivs här kunna leda till *motstridiga besked till medborgarna och utebliven eller fel insats*. Att utnyttja möjligheten till samordning av insatser med stöd av SIP, benämns som en kvalitetsindikator.

I verksamhetsplanen och vid intervjuer nämns *ungdomssamverkan*. Ett samarbete sker mellan skola, socialtjänst, ungdomsmottagningar och primärvården, där syftet är att diskutera hur

¹² Lilla Edets kommun: *Samverkansöverenskommelse Musslan* daterad 2019-12-18.

¹³ Lilla Edets kommun; Verksamhetsplan 2020 Individ- och familjeomsorg - IFO Daterad 2019-12-02.

aktörerna kan samarbeta kring barn från förskoleklass till gymnasiet. Den samordnare som finns inom socialtjänsten är ansvarig för externa samordningsaktiviteter, enligt verksamhetsplanen.

Vid intervjuer beskrivs att tjänsten som samordnare tillkom med anledning av tidigare brister i samverkan men också att det fortsatt finnas förbättringsmöjligheter vad gäller exempelvis kännedom om styrande dokument i verksamheten och samsyn i avseende till ansvarsgränser mellan aktörer.

Det har i granskningen inte framkommit att diskussioner förs rörande en gemensam värdegrund med övriga aktörer inom området.

Bildningsnämnden

Vid intervjuer med representanter från förskola/skola framkommer en bild av att det saknas en struktur för hur samverkan ska ske vilket medför otydliga ansvarsgränser mellan förskola/skola och socialtjänst. Förskole-/skolverksamheternas personal upplever att de ofta får ta ett för stort ansvar gällande barn och unga i behov av stöd. Verksamhetsföreträdare upplever att det finns förbättringsmöjligheter avseende förståelse för varandras uppdrag.

Den samverkan som sker kring enskilda barn och unga beskrivs som delvis personbunden. I vissa fall möts inte förväntningarna som finns på socialtjänstens agerande.

Det har i granskningen inte framkommit att diskussioner förs rörande en gemensam värdegrund med övriga aktörer inom området.

Bedömning

Vi bedömer kontrollfrågan som **delvis uppfyllt**.

De övergripande styrande dokumenten visar hur samverkan mellan huvudmännen ska ske. De pekar också på vikten av att lägga en struktur för hur den lokala samverkan ska formas. Det senare har inte tydligt framkommit i granskningen. Samverkan beskrivs som personbunden, vilket indikerar att det saknas en tydlig styrning på operativ nivå hur samverkan ska ske.

Vi noterar en kvalitetsindikator i verksamhetsplan för IFO som till del är i överensstämmelse med vad som sägs i *Handlingsplanen för psykisk ohälsa*.

De övergripande dokumenten påvisar en värdegrund, men det har inte framkommit att ett värdegrundsarbete sker för att nå en samsyn och ett helhetsperspektiv.

Säkerställer styrningen att insatser från nämnderna och från regionen samordnas?

lakttagelser

Överenskommelsen *kring personer med funktionsnedsättning och personer med missbruk av alkohol och droger och spel om pengar* tydliggör att vård och stöd ska planeras tillsammans med den enskilda, att barnets bästa ska beaktas, att vård och insatser hos huvudmännen ska harmoniseras med varandra, att utredning och behandling ska fullföljas utan dröjsmål även om kostnadsansvaret är oklart. Den tydliggör också skyldigheten att upprätta en individuell plan när enskilda har behov av insatser från båda huvudmännen (SIP). Den hänvisar till gemensamma rutiner för hur detta ska ske. Den berör även samverkan i situationer där placering sker utanför hemmet, utifrån ansvar, gemensam planering, kostnadsansvar m m.

Riktlinjer har tagits fram för samordnad individuell planering i länet¹⁴. Den ska underlätta och vägleda huvudmännen för att säkerställa att enskilda får det stöd de behöver, bland annat genom att samarbetet säkerställs. Riktlinjen visar SIP-processen, vem som kan initiera möten för samordning av huvudmännens insatser, vilket inom regionen även är skolan (lagstiftaren ger ansvaret till hälso- och sjukvården och socialtjänsten).

---

¹⁴ VästKom, Västra Götalandsregionen: Riktlinjer för samordnad individuell plan för kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen 2020 - 2023.

Individnämnden

Den styrning som är känd gäller framförallt samordning av insatser genom att upprätta gemensam planering (SIP och Västbusmöten). För att samverkan ska fungera behöver samtliga inblandade eftersträva en samverkan, enligt intervjuerna. En svårighet kan uppstå då ansvarsgränserna inte uppfattas som helt tydliga och då ett gemensam värdegrundsarbete saknas. En erfarenhet som beskrivs från såväl ledning som operativ personal är att BUP ofta saknas i samverkan. BUP kallar inte heller till möten för att samordna insatser. Det finns en kännedom om långa köer till utredning och insatser inom BUP.

En otydlighet beskrivs kring vilka insatser som primärvården kan bidra med till målgruppen, förutom till gruppen barn mellan 0 - 6 år. Primärvården uppfattas i första hand arbeta förebyggande, exempelvis via den familjecentralsliknande verksamheten.

Vid intervjuerna konstateras att det saknas en lokal styrning för hur en övergripande samverkan ska ske. Samverkan beskrivs i många fall vara personbunden. Det beskrivs dock att det finns forum där diskussioner kan föras mellan huvudmännen om samverkan inte fungerar.

Samordnaren beskriver hur ideer om att förbättra och forma samverkan framförallt initieras utifrån behov inom verksamheten, snarare än utifrån den styrning som finns dokumenterad.

Bildningsnämnden

I rektorsgruppen fångas initiativ och behov av samordnade insatser men också samverkan mellan olika huvudmän. Ett exempel är insatser för minskad psykisk ohälsa där i nuläget våldspreventivt arbete prioriteras. Samtliga kuratorer tillsammans med socialtjänst, ungdomsmottagning, ungdomscoacher samarbetar med förebyggande insatser på alla skolor. Vid intervjuerna beskrivs att man är nöjd med den samverkan som finns kring enskilda barn med socialtjänsten.

Skolpersonal beskriver att de initierar och kallar till SIP-möten när det finns ett behov. Vid intervjuer beskrivs dock att BUP sällan närvarar vid eller initierar till SIP möten. Intervjuade företrädare beskriver att de har varit närvarande vid SIP-möten och att det förekommer relativt frekvent.

Från förskolan beskrivs att det i regel är socialtjänsten som kallar till SIP-möten även om det är förskolan som ser behoven. De leder till en samordning kring vem som ska göra vad, men man uppfattar även att mycket ansvar hamnar hos förskolan.

Personal från förskolan uppges även att det saknas forum för en mera generell samverkan, där övergripande frågor kan diskuteras. Man känner inte till om någon har denna roll i dag. Om det finns synpunkter på samverkan lämnas den i regel till närmaste chef. Lokala forum har tidigare funnits där träffar skett med socialtjänst, bvc, familjecentralen samt privata utförare för att diskutera kring samsyn och kring behov hos barn/unga och familjer, ansvarsgränser och rutiner kring orosanmälningar. Dessa skedde två gånger per år.

Bedömning

Vi bedömer kontrollfrågan som **uppfylld**.

Vi bedömer att den länsövergripande styrningen säkerställer att insatserna från nämnderna och från regionen samordnas.

SIP används som ett stöd för att nå en samordning av insatser inom socialtjänst och skola/förskola. Det uppges att BUP sällan deltar eller initierar möten för samordning av insatser. Det har inte framkommit att initiativ tagits för att nå en större efterlevnad hos samtliga samverkande parter kring barn och ungas psykiska hälsa, för att säkerställa att insatser till barn och unga ska samordnas där det är möjligt.

För att säkerställa att styrningen för samordning av huvudmännens insatser för enskilda barn och unga efterlevs bör den även följas upp.

Finns gemensamma rutiner för orosanmälan?

Alla som arbetar inom skola, polis, hälso- och sjukvård är skyldiga enligt lag att anmäla om det finns misstanke om att ett barn eller ungdom far illa eller riskerar att fara illa.

Nämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt. Nämnden får informera den som gjort anmälan om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Om anmälare begär det ska informationen lämnas, om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt¹⁵.

lakttagelser

För att säkerställa att lagkravet efterlevs har en anmälningsrutin för skola, barnomsorg och socialtjänst upprättats i samverkan¹⁶. I rutinen beskrivs tillvägagångssätt, mötesformer och ansvarsgränser. Dokumentet redogör i korthet för samverkansprocessen mellan skola och socialtjänst i samband med att orosanmälan initieras. Denna visar bland annat att;

- anmälan tydligt ska visa vilken oro som finns och vem som känner den
- ett anmälningsmöte rekommenderas mellan anmälare, socialtjänst och familjen som berörs
- barnets rätt ska vara i fokus
- också nätverket kring barnet ska inkluderas om möjligt
- samtycker från vårdnadshavaren om sekretesslättnad mellan skola och socialtjänst ska eftersträvas

Rutinen visar hur ett anmälningsmöte ska ske. Den berör socialtjänstens möjligheter till återkoppling av vad som händer efter anmälan. Den visar även att ett *avstämningmöte* mellan socialsekreterare och skolan kan ske om vårdnadshavarens samtycke finns. Här kan information lämnas om vad som sker under och efter utredningstiden.

Av rutinen framgår även att *återkopplingsmöten* kan ske mellan vårdnadshavare, anmälare och socialsekreterare inom två månader. Här kan stämmas av om det finns en gemensam bild av behov, insatser som ges av socialtjänsten och andra, och om andra i barnets/den unges nätverk involveras.

Rutinen för orosanmälan beskrivs vid intervjuer som välkänd inom förskola/skola och socialtjänst.

Vid intervjuerna framkommer att anmälningsmöten i huvudsak sker i samband med orosanmälan.

Ambition att enligt rutinen söka samtycke från vårdnadshavare för sekretesslättnad beskrivs som beroende på handläggarens vilja och kunskap, dvs är personbunden. Personal från förskola/skola beskriver att samtycke ökar möjligheten för samarbetet och att insatser från olika huvudmän samordnas.

Vid intervjuer beskrivs att återkopplingen mellan barnomsorg/skola och socialtjänsten inte fungerar enligt rutinen. Representanter från barnomsorg/skola ser att brist på återkopplingen leder till en ovisshet för personalen över vad som hänt med orosanmälan. Från förskolan beskrivs en frustration över att inte få information om vad som händer i en familj där anmälan gjorts och där det finns en stor oro hos personalen. Barn i utsatta familjer där föräldrar ej ser behovet av stöd och inte tillåter insatser samt nyanlända barn (många utmaningar, språk, kultur, trauman etc) är exempel på barn som kan riskera att inte få stöd, kan *falla mellan stolarna*, enligt intervjun.

Vid intervjuer med företrädare från förskola/ skola framkommer en upplevelse av att orosanmälan inte leder till insatser.

¹⁵ SoL kap 14 §§ 1, 1a, 1b

¹⁶ Rutinen är daterad 2020-05-10

Orosanmälningar 2020

Antalet orosanmälningar mellan 2020-01-01 -- 2021-11-18 som rör barn och unga 0 - 17 år uppgår till är totalt 816 stycken fördelat på 366 barn och unga.

Av dessa kan 293 relateras till barnet/den unges eget beteende som kriminalitet, missbruk men även psykisk ohälsa och skolsociala problem.

286 anmälningar relateras till bristande omsorg hos föräldrar/vårdnadshavare genom exempelvis relationsproblem/våld i familjen, övergrepp, vanvård och hedersproblematik.

Problem hos föräldrarna som kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa/funktionsnedsättning som medför att barnen far illa eller riskerar att fara illa är orsak till 251 av anmälningarna.

Av anmälningarna ovan kom 177 från skola/skolbarnsomsorg/elevhälsa/förskola. De största anmälningsorsakerna i dessa identifierades som skolsociala problem (43), våld i familjen (25), fysiska övergrepp (18) samt missbruk (12) och psykisk ohälsa (12) hos barnet.

Bedömning

Vi bedömer kontrollfrågan som **uppfylld**.

Det finns en dokumenterad rutin för orosanmälan som är framtagen i samverkan mellan individnämnden och bildningsnämnden. Rutinen redogör för samverkan mellan skola, barnomsorg och socialtjänst i dessa situationer.

Vi notera att det finns förbättringsmöjligheter gällande de delar som handlar om återkoppling från socialtjänsten av vad som hänt efter orosanmälan.

Rutinen för orosanmälan har högre ambitioner gällande återkoppling vid anmälan än vad lagen föreskriver. Då denna del förutsätter ett samtycke från den som är föremål för anmälan bör detta tydliggöras.

Görs en uppföljning av att samverkan fungerar, för att säkerställa att barn och unga får tillgång till stöd och insatser för att motverka/ behandla psykisk ohälsa

lakttagelser

Överenskommelsen kring personer med funktionsnedsättning och personer med missbruk m m visar att uppföljning av ska göras årligen där tillgänglighet, samordning och kvalitet ska vara i fokus. I dokumentet beskrivs hur utvärdering ska göras.

Västbus - Samverkan för barns bästa visar att en styrgrupp ska lämna en rapport till huvudmännen årligen som visar den regionala utvecklingen och även samverkan. Den lokala Västbusgruppen har enligt dokumentet gett ordförande tillsammans med delregional grupp uppdraget att träffas en gång per år för att bland annat följa upp att riktlinjerna efterlevs, möjligheter och svårigheter.

I *Handlingsplan för psykisk hälsa*, tydliggörs att en styrgrupp ska följa genomförandet enligt handlingsplanen och ansvara för åiterrapportering.

Enligt överenskommelsen kring stödverksamheten *Musslan*, ska en styrgrupp, samordnare och gruppleddare träffas minst en gång per termin och följa upp verksamheten.

Genom rutinen för *avvikelsehantering i samverkan*¹⁷ ska brister upptäckas och samverkansprocesserna förbättras. Den ska tillämpas då överenskommelser, riktlinjer och rutiner framtagna i samverkan inte följs. Varje huvudman har dock ansvar för att det framgår hur hanteringen ska ske. En rapportering över de mest frekventa avvikelserna och identifierade

---

¹⁷ Västra Götalandsregionen, VästKom, Ledningsgruppen VVG 2020-02-10. *Rutin Avvikelsehantering i samverkan*. Giltig från 2020-02-19.

systembrister ska göras två gånger per år (till VVG¹⁸) och analys ska medföra eventuella beslut om förbättringsåtgärder.

Vi har i denna granskning inte tagit del av dokumenterad uppföljning av om samverkan fungerar, för att säkerställa att barn och unga får tillgång till stöd och insatser för att motverka/ behandla psykisk ohälsa.

Intervjuerna påvisar att diskussioner förs kring hur samverkan fungerar. Detta har inte skett strukturerat eller dokumenterats. Vad som framkommit vid dessa och om åtgärder vidtagits för att förbättra samverkan kan inte visas.

Bedömning

Vi bedömer kontrollfrågan som **ej uppfylld**.

Trots en tydlig styrning för att en uppföljning av samverkan ska ske har det i granskningen inte kunnat påvisas att detta skett.

Uppföljning är en förutsättning för ett systematiskt utvecklings- och kvalitetsarbete. Uppföljning är viktig för att säkerställa att implementering skett av den styrning som beslutats för att säkerställa att barn och ungdomar som visar tecken på psykisk ohälsa får tillgång till huvudmännens insatser samt att de samordnas.

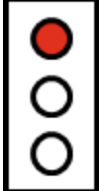
---

¹⁸ Vårdsamverkan Västra Götaland är den regionala ledningsstrukturen för samverkan mellan länets 49 kommuner och Västra Götalandsregionen.

Revisionell bedömning

Bildningsnämnden och individnämnden (nuvarande socialnämnden) bedöms delvis säkerställa att samverkan sker för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga. Bedömningen görs utifrån vad som framkommit vid respektive revisionsfråga enligt nedan:

Revisionsfråga	Bedömning	
Finns en styrning som säkerställer att samverkan sker?	<p>Det finns en styrning på en länsövergripande nivå som säkerställer att en samverkan ska ske.</p> <p>Kännedomen om de styrande dokumentens innehåll och syfte brister och har därför inte blivit stöd för samverkan kring enskilda barn och unga på lokal nivå.</p>	
Visar styrningen en struktur för hur samverkan ska ske och att en gemensam värdegrund ska eftersträvas?	<p>De övergripande styrande dokumenten visar hur samverkan mellan huvudmännen ska ske. De pekar också på vikten av att lägga en struktur för hur den lokala samverkan ska formas.</p> <p>Att det senare har efterlevs har inte framkommit i granskningen. Samverkan beskrivs som personbunden, vilket indikerar att det saknas en tydlig styrning på operativ nivå.</p> <p>De övergripande dokumenten påvisar en värdegrund, men det har inte framkommit att ett värdegrundsarbete sker för att nå en samsyn och ett helhetsperspektiv.</p>	
Säkerställer styrningen att insatser från nämnderna och regionen samordnas?	<p>Den länsövergripande styrningen säkerställer att insatserna från nämnderna och från regionen samordnas.</p> <p>SIP används som ett stöd för att nå en samordning av insatser inom socialtjänst och skola/förskola.</p>	

<p>Finns gemensamma rutiner för orosanmälan?</p>	<p>Det finns en dokumenterad rutin för orosanmälan som är framtagen i samverkan mellan individnämnden och bildningsnämnden.</p> <p>Det finns förbättringsmöjligheter gällande de delar som handlar om återkoppling från socialtjänsten av vad som hänt efter orosanmälan.</p>	
<p>Görs en uppföljning av att samverkan fungerar, för att säkerställa att barn och unga får tillgång till stöd och insatser för motverka/ behandla psykisk ohälsa?</p>	<p>Trots en tydlig styrning för att en uppföljning av samverkan ska ske har det i granskningen inte kunnat påvisas att detta skett.</p> <p>Uppföljning är en förutsättning för ett systematiskt utvecklings- och kvalitetsarbete. Uppföljning är viktig för att säkerställa att implementering skett av den styrning som beslutats för att säkerställa att barn och ungdomar som visar tecken på psykisk ohälsa får tillgång till huvudmännens insatser samt att de samordnas.</p>	

Rekommendationer

För att säkerställa att barn och ungdomar med psykisk ohälsa får tillgång till huvudmännens insatser samt att de samordnas ges nämnderna följande rekommendationer. De rekommendationer som vid granskningen sågs som väsentliga för individnämnden riktas, med anledning av omorganisationen, till socialnämnden:

- Socialnämnden och bildningsnämnden bör säkerställa att de länsövergripande överenskommelserna och övriga länsövergripande styrande dokument för samverkan är implementerade och efterlevs.
- Socialnämnden och bildningsnämnden bör initiera att den länsövergripande styrningen följs upp.
- Socialnämnden och bildningsnämnden bör följa upp att den lokala samverkan fungerar för att säkerställa att barn och unga får tillgång till huvudmännens insatser samt att den samordnas.
- Socialnämnden bör säkerställa att rutinen för orosanmälan är i linje med lagstiftningens möjligheter gällande återkoppling

2021-03-26

Fredrik Carlsson,
uppdagsledare

Lena Brönnert,
projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Lilla Edets kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2020-08-01. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.